

NP-Kollen: Sex & Relationer

Vässa dina kunskaper inför Nationella Provet i biologi.

En genomgång av autentiska NP-frågor inom människans reproduktion, sexualitet, preventivmedel och könssjukdomar.

Så här fungerar NP-Kollen

Fråga: Du kommer att få se ett antal autentiska frågor från tidigare Nationella Prov.

Tänk: En fråga per sida. Ta dig tid att formulera ett eget svar.

Facit/Jämför: På nästa sida hittar du facilit. För resonemangsfrågor visas exempelsvar på E-, C- och A-nivå. Jämför ditt svar med exemplen för att se hur du ligger till och vad som krävs för att nå högre betyg.

Är du redo? Nu kör vi!

Utmaning 1: Könssjukdomar

(Hämtad från NP Biologi VT13, uppgift 3)

Para ihop rätt sjukdom A-D med rätt beskrivning 1-4.

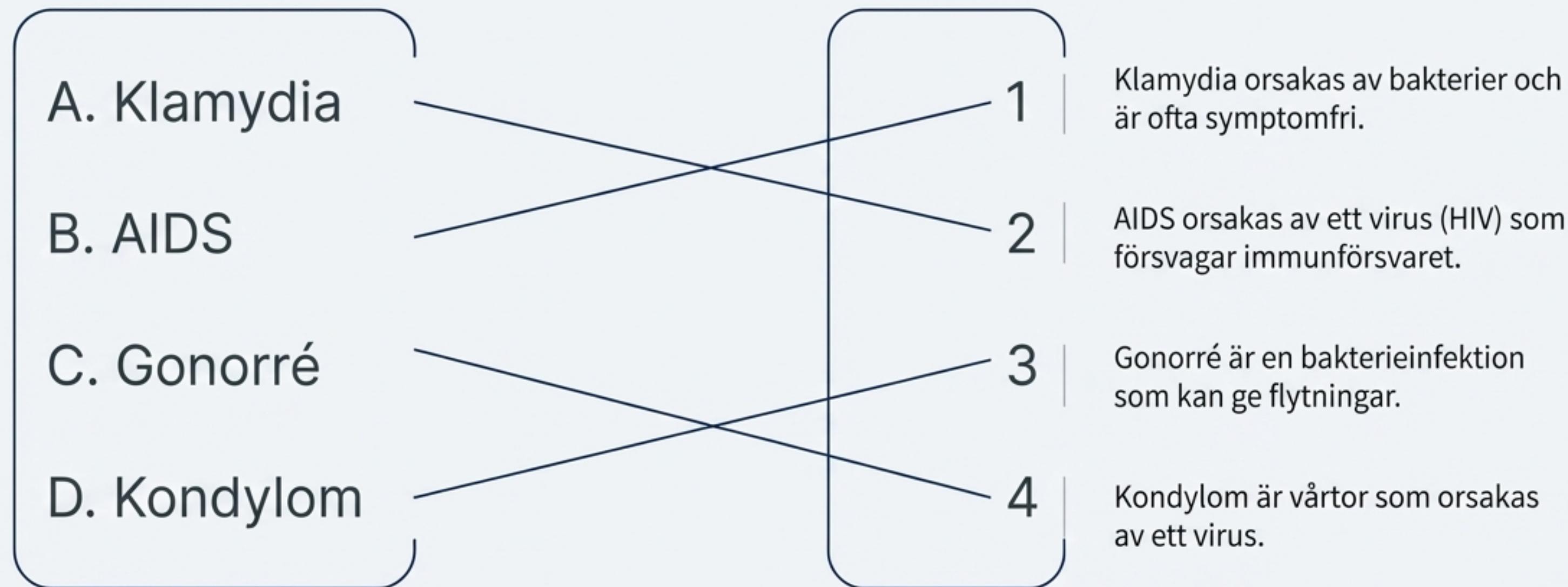
Sjukdomar:

- A. Klamydia**
- B. AIDS**
- C. Gonorré**
- D. Kondylom**

Beskrivningar:

- 1.** Orsakas av virus. Ofta symptomfri under flera år, men immunförsvaret försvagas. Det finns ingen behandling som botar, men det finns medicin som håller mängden virus på en låg nivå.
- 2.** Orsakas av bakterier. Ofta förekommer inga symptom, men det kan svida när man kissar. Behandlas med antibiotika.
- 3.** Orsakas av virus. Symptom i form av vårtor kring könsorganet. Det finns ingen behandling som botar, men det går att fryska eller bränna bort vårtorna. Det går även att vaccinera mot vissa virustyper.
- 4.** Orsakas av bakterier. Symptom i form av gulaktiga, illaluktande flytningar, sveda när man kissar och halsont. Behandlas med antibiotika.

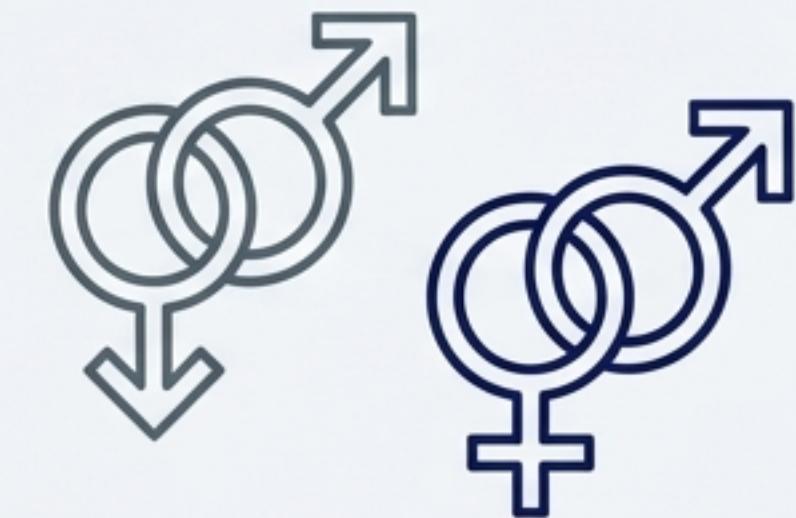
Facit: Könssjukdomar

Utmaning 2: Preventivmedel & Säkert Sex

(Inspire Sans av NP Biologi VT15, uppgift 6a)

Två killar är tillsammans och en tjej och en kille är tillsammans. De två paren diskuterar med varandra om olika preventivmedel för att ha säkert sex.

Vilket preventivmedel kan båda paren använda för att ha säkert sex? Förklara varför.

Facit & Exempelsvar

Svar: Kondom

Exempel på E-nivå:

Kondom, för det kan alla använda.

Exempel på C-nivå:

Kondom. Det skyddar både mot graviditet för tjejen och killen, och mot könssjukdomar för båda paren.

Exempel på A-nivå:

Kondom är det enda preventivmedel som fungerar för båda paren. Hormonella preventivmedel som p-piller skyddar bara det heterosexuella paret mot graviditet, men ger inget skydd mot sexuellt överförbara sjukdomar för något av paren. Kondomen ger ett fysiskt skydd mot både spermier och smittämnen, vilket gör det till det enda alternativet för säkert sex i båda relationerna.

Utmaning 3: Följder av oskyddat sex

(Inspirerad av NP Biologi VT15, uppgift 6b)

Utgå från samma scenario med de två paren
(ett samkönat manligt par, ett olikkönat par).

Resonera kring möjliga följer av oskyddat sex för de två paren. Ta upp både **kortsiktiga** och **långsiktiga** följer.

Facit & Exempelsvar

Exempel på E-nivå:

Man kan bli gravid eller få en sjukdom som klamydia.

Exempel på C-nivå:

Båda paren riskerar att få könssjukdomar. Det är en kortsiktig följd. För tjejen och killen finns också risken för en oönskad graviditet, vilket är en långsiktig följd som förändrar livet.

Exempel på A-nivå:

För båda paren är den primära risken sexuellt överförbara sjukdomar. En kortsiktig följd kan vara en behandlingsbar infektion som klamydia. Långsiktigt kan en obehandlad klamydia leda till sterilitet. HIV är en annan långsiktig följd. För det heterosexuella paret tillkommer risken för oönskad graviditet, en livslång och omvälvande långsiktig följd. Följderna är alltså både biologiska (sjukdom, graviditet) och sociala/psykologiska.

Utmaning 4: För- och nackdelar med preventivmedel

(Baserad på NP Biologi VT17, uppgift 7)

Det finns både fördelar och nackdelar med preventivmedel. En fördel med kondom och p-piller är att båda skyddar mot graviditet.

- Uppge ytterligare en fördel med kondom eller p-piller.
- Uppge en nackdel med kondom eller p-piller.

Facit & Exempelsvar

Exempel på E-nivå:

Fördel med kondom är att den skyddar mot sjukdomar. Nackdel med p-piller är att man kan få biverkningar.

Exempel på C-nivå:

Fördel med kondom: Skyddar mot könssjukdomar, till skillnad från p-piller.
Nackdel med kondom: Måste användas vid varje samlag och kan gå sönder om den används fel.

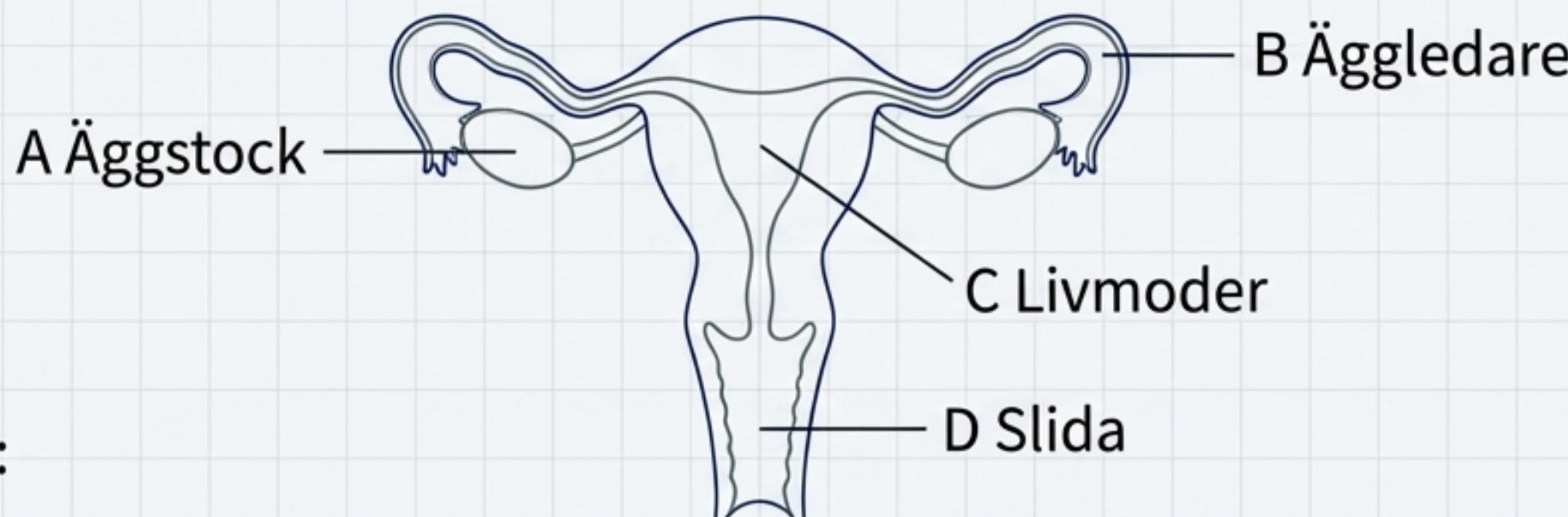
Exempel på A-nivå:

Ytterligare fördel med p-piller är hög säkerhet mot graviditet och kan ge regelbunden mens.
Nackdel är att de inte skyddar mot könssjukdomar och kan ge biverkningar som humörsvängningar eller ökad risk för blodpropp. En nackdel med kondom är att den kan minska känseln och kräver att man avbryter för att sätta på den.

Utmaning 5: Människans Reproduktion

(Baserad på NP Biologi VT15, uppgift 4)

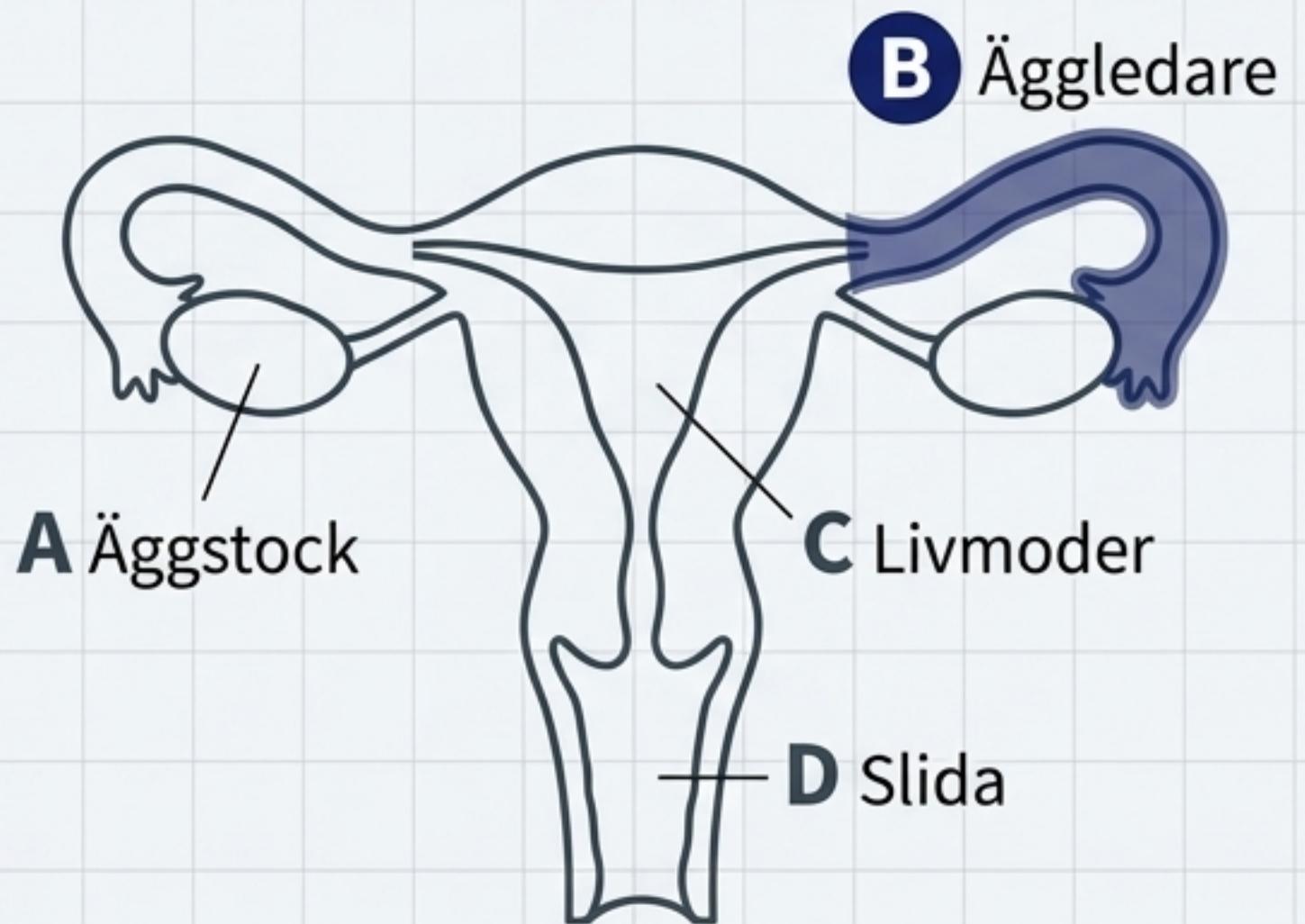
Befruktning sker när ett ägg och en spermie förenas. Vilket av alternativen A–D i bilden beskriver bäst var i kvinnans underliv som ett ägg och en spermie normalt förenas?

Svarsalternativ:

- A
- B
- C
- D

Facit: Människans Reproduktion

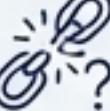

Korrekt svar: B. Äggledaren

Förklaring: Efter ägglossningen fångas ägget upp av äggledaren. Om kvinnan har haft samlag kan spermier simma upp genom livmodern till äggledarna och befrukta ägget där. Det befruktade ägget vandrar sedan ner till livmodern och fäster i slemhinnan.

Bra jobbat!

Du har nu testat dina kunskaper mot riktiga NP-frågor inom:

- Könssjukdomar
- Preventivmedel och säkert sex
- Konsekvenser av oskyddat sex
- Människans reproduktion

Du är nu bättre förberedd. Fortsätt repetera och använd det du lärt dig om hur man formulerar svar på olika betygsnivåer.
Lycka till på Nationella Provet!